

Samråd 21.05.2025, kl.18-21

Mötesprotokoll

Detta dokument utgör ett mötesprotokoll av samrådet som hölls den 21.05.2025 vid lagtingets auditorium Sälskär. Notera att detta dokument är ett tillägg till mötesinspelningen som kan nås via projekt Sunnanvinds hemsida.

Organisatör

	
Stefan Fransman – Teknisk samhällstrateg Ralf Häggblom – Energisamordnare Joel Fenel - Energiutvecklare Gustav Blomberg – Byråchef, Allmänna, Infra.avd Jacob Nordlund – Byråchef, Miljö, Social- och miljö.avd.	Jonas Sahlin – Uppdragsledare Elea Juell-Skielse - Samordnare och handläggare miljöbedömning Sofia Nöu – Samordnare och handläggare plan Tiina Holmberg – Delprojektledare Plan

Agenda

1. Öppning av samrådsmötet.
2. Projekt Sunnanvind presenterar projektets bakgrund, mål och syfte.
3. WSP presenterar planutkast och utkast till miljörapport.
4. Diskussion.
5. Samrådet avslutas.

Protokoll

- Samrådet inleds kl.18:02 av Gustav Blomberg.
- Ralf Häggblom startar sin presentation kl. 18.05
- Tiina Holberg börjar sin presentation kl. 18.15
- Paus kl. 18.35
- Jonas Sahlin börjar sin presentation kl. 18.48
- Ralf Häggblom avslutar presentationerna kl. 20.12
- Frågestunden börjar kl. 20.18
- Mötet avslutas kl. 21.10

Frågor från deltagare

I följande stycke presenteras de frågor som inkom från både deltagare på plats och deltagare på distans. Frågor från deltagare på plats har transkriberats och sammanfattats för att underlätta läsbarheten.

1. Om jag förstår det här rätt nu så är det så att kommunerna ska ta ställning till generalplanen.

Kan man säga nej i ett bygglovsskede om planen antas av kommunen? Kommunerna vet ju idag inte vad det är för inkomster de har att räkna med.

- a. Ralf Häggblom: Jag vet inte om jag riktigt förstod frågan men du frågar alltså om vad kommunerna ska ta ställning till nu och om det är någon sorts beslut per kommun? Det är det ju inte, utan det som man nu begär är synpunkter på ett utkast och på baserat på synpunkterna så tar man sen och modifierar planen. Sen har man ett planförslag. Ett planförslag är någonting som regleras i vår plan- och bygglag. Kommunstyrelsen överför planförslaget till fullmäktige och fullmäktige tar upp och behandlar förslaget. I sin hantering av planförslaget så kan fullmäktige genomgå många faser, man kan bordlägga ett ärende, man kan fatta beslut om att anta planen eller sen kan man fatta beslut om att man inte antar planen. Det finns ju då i pipelinen sen framöver. Det här kommer då sen att påbörjas under hösten när vi har ett planförslag att leverera.
- b. Tiina Holmberg: Om jag fortsätter lite. Den ekonomiska biten hör inte till dagens agenda. Arbetet med de ekonomiska bitarna sker parallellt med planläggningen och målsättningen är att kommunerna kommer veta mera om den före vi är i förslagsfas och det kommunala beslutet ska tas.
- c. **Följdfråga: Vad jag försöker fråga är, behöver kommunen ta ställning till det här planen och om man ska tillåta den här utbyggnaden innan de vet vad de ekonomiska konsekvenserna blir för kommunen eller inte. Kan man säga nej i ett senare skede?**
- d. Ralf Häggblom: Att fatta beslut om planen, alltså när planförslag överförs till kommunerna så är det ju kommunernas beslutsprocess i frågan som man följer när de fattar beslut om det. Det är ju inte stipulerat i vår lagstiftning så. Frågan är sen om det sker före eller efter en auktion? Aktionstidpunkten är inte fastlagen, vi håller på att genomföra en upphandling av en affärsrådgivare som ska bistå i den processen. Min förståelse är att landskapsregeringen vill optimera och maximera den nytta som man får in. Så det beror ju också på den dialog man för med marknaden under den här processen om kravställande tidpunkter, prisläge, om hur man slutför en auktionsprocess. Det är också en process som inte har en bestämd sluttidpunkt. Men man har en startpunkt på den. Var det förtydligande?
- e. Gustaf Blomberg: Det här blir ett vanlig generalplansförfarande i kommunerna. Kommunerna kommer ha full kontroll över processen när planförslaget väl kommit till kommunerna.

2. Min första fråga är att det här blev ju synnerligen oklart svar på den här tidigare frågan. Vi ställde den här frågan i förrgår helt i klartext, att om kommunerna godtar den här planen så kan de sen efter det vägra att bevilja bygglov och då var ditt svar alldeles tydligt. Att om kommunerna har godkänt den här generalplanen kan de inte mera vägra bygglov om ansökan

då uppfyller de krav som finns i planen. Jag ville bara säkerställa att det blev alldeles klart och inte har väl ändras nu här under de här två dagarna?

- a. Ralf Häggblom: Det har inte alls ändrat, men det var inte den frågan som nu ställdes. Utan det är om vad kommunerna nu tar ställning till. Den frågan som ställdes på måndagen, så när en kommun har antagit en plan som har vunnit laga kraft och det kommer in en bygglovsansökan som uppfyller planens krav då ska bygglov beviljas det är så som vår lagstiftning ser ut just nu. Jag vet inte om den kommer att förändras.

3. När man tittade på fåglarna här så var det ju olika staplar. De staplarna längst ner som var upp till 30 m var ju väldigt långa, men det var ganska många staplar som låg mellan 30 och 160 m också. Det blir ganska många fåglar som flyger mitt i rotorbladen om man slår ihop alla de staplarna. Och jag funderar på, vi har ju stor tordmule koloni ute vid Sälskär som ligger precis i anslutning till det här. Vilka fåglar är det som flyger på den höjden? Går det att se det av de här staplarna?

- a. Jonas Sahlin: Absolut det går att se på staplarna, de är färgmarkerad så du kan se vilka arter är som flyger på olika höjder. Alkorna flyger normalt på ganska låg höjd. Det är viktigt att påpeka att de här staplarna visar ju inte alla fåglar som kommer flyga rakt in i rotorbladen, utan visar på flyghöjden på alla de flockarna som har inventerats. Så du har helt rätt att runt ungefär 50 % av flockarna har setts på höjder som är 30 m eller mindre. De allra flesta av de här flockarna har ju inte haft en riktning som visar på att den här typen av arten flyger genom planområdet: den största andelen av de här flockarna har inte en riktning som går mot planområdet. För en korrekt konsekvensanalys behöver vi sen ta hänsyn till hur stor andel av fåglarna som i dagsläget har en sträcka som är i riktning mot planområde som efter en utbyggd park kommer ta en annan väg genom ett undvikandebeteende. T.ex. om de väljer att flyga längre söderut? Det är nästa faktor att ta hänsyn till och det här är någonting som finns väl dokumenterat. Beroende på art finns ett undvikandebeteende som skiljer sig från art till art. Så den här försiktighetsåtgärden (med ökad minimihöjd mellan vattenyta och rotorblad) kommer säkerställa en lägre kollisionsrisk den del av de arterna som befinner sig i större mängd och som normalt inte visar på ett starkt undvikandebeteende till havsbaserade vindkraftparker. Genomgången litteratur och de inventeringar som gjorts visar också att Sunnanvind inte är ett område som är av stor vikt för migrerande fågel, även om det fortfarande finns en viss del av de inventerade migrerande fåglarna som idag går genom planområdet idag och som potentiellt skulle kunna ha den flygriktningen efter ett utbyggt vindkraftområde.
- b. Ralf Häggblom: Jag kan ju förstås tillägga att avståndet mellan vindkraftverken är på ett avstånd mellan 1 000 och 2 000 meter. Det är inte som en köttkvarn som bildas utan det finns ganska mycket fritt område mellan dem. Det är någonting som vi i vet att till exempel på finska kusten i Björneborg så finns det ganska väl dokumenterat hur flygmönstren för vissa arter förändras och hur andra anpassar sig och kan flyga igenom områden eftersom det inte är en vägg utan de är utspridda.

- 4. Ni har ju sagt att ni inte har någon koll på hur många fåglar som vistas inom området. Ni har bara undersökt de här migrationsstråken så att det kan ju vara ett mycket stort antal fåglar som tillbringar en stor del av året i området utan att ni känner till det. Sedan kan jag berätta det att det finns en stor undersökning från irländska sjön som visade att efter två år efter uppförande vindkraftverk där så hade fågelbeståndet minskat med 50 %.**

- a. Jonas Sahlin: Det är lite vanskligt att hävda en förändring av ett helt fågelbestånd utan att gå in på specifika arter och utan att titta på vilka andra förutsättningar som finns. Tittar vi till exempel då på sillgrisslor och tordmule så finns det väldigt mycket litteratur om de arterna som visar på hur undvikandebeteendet ser ut. Det här har vi beskrivit i vårt material. När det kommer till tordmule och sillgrissla tror jag utifrån minne att nio av tio studier ungefär som har undersökt undvikandebeteende visar på en väldigt låg kollisionsrisk. Det finns en del undvikandebeteende. Beteendepåverkan kan vi förvänta oss in i planområdet för den typen av art. I konservativa antaganden brukar man räkna på ungefär 50 % minskning av alkor inom vindkraftparker inom 1 km från parkområdet, men utförda studier har gjorts i parker där verken står mycket närmare varandra än vad som planeras för Sunnanvind. I en nyligen dansk studie som har utförts av danska energiverket inom en park som är uppförd mellan Sverige och Danmark så såg man att tordmularna inte alls minskade i antal eller i densitet inom själva parken. Så det här är väldigt varierande från art till art. Vår radarundersökning visar på de arterna som förväntas finnas ute i planområdet och vi har också gjort observationer med båt i både maj och under hösten vilket gör att vi har en ganska bra idé av vilka fåglar som kan förväntas påverkas av en utbyggnad av planområdet. Vi har sedan gått igenom tillgänglig litteratur för att undersöka hur de här specifika arterna kan förväntas bete sig kopplad till en vindkraftspark. Kollisionsrisken förväntas inte vara hög för det här området jämfört med många andra områden där migrationen är mycket högre och där det finns mycket större mängde rastande fåglar eller häckande fåglar i närheten.

- 5. Det var ju stor negativ konsekvens för öar som Sälskär som ligger nära det här vindkraftsområdet. Det rörde sig om 16 km om jag förstår det.**

- a. Jonas Sahlin: Sälskär ligger ungefär 8,5 km från planområdet.
- b. Följdfråga: Vi har våra hus på en ö som är den nordligaste på västra Åland och det är alltså kortare sträcka än så då, kortare än 8 km. Då undrar jag, den här bilden som var från Havsvidden, det var en molnig dag med dis i fjärran så man ser inte några vindkraftverk överhuvudtaget. Jag såg inte någon i alla fall. Finns det några bilder som är tagna i så klart solljus, för vi har mycket sol på norra Åland?**
- c. Jonas Sahlin: Fotomontagen som togs fram för MIP:en finns på hemsidan. De finns också som en underlagsbilaga i detta samråd. Vid framtagande av fotomontage har vi försökt utgå ifrån de ljusförhållandena som man anser ska vara de mest konservativa och då är det inte nödvändigtvis när det är sol. På åtta kilometers avstånd så kommer de här verken synas, så är det.
- d. Följdfråga: Kommer det att finnas vindkraftverk precis i utkanten av planområdet?**

- e. Jonas Sahlin: Det kan vi inte svara på. Planen ger möjlighet till att bygga ut inom det som är betecknat som ett vindkraftområde, som är betecknade med den här gula polygonen på de här bilderna. Så det är möjligt att det byggs ut ända ner till kanten. Det är inte någonting vi tar ställning kring i detta skede. Planen säger att här får man bygga men hur de byggbara förhållandena ser ut har inte vi tagit ställning till.

6. Jag tänkte fråga om det här påverkansområdet som du nämnde ganska tidigt. Slam och grumlande av vatten och så vidare och tidsaspekten på det. Hur har ni fått fram de siffrorna eller fakta? Jag tänker bland annat bara när man muddrar till exempel i en vik så tar det kanske upp till ett år till 1,5 år innan det blir klart vatten. Sen var det en fråga till, det här med driftbuller. Var får man de siffrorna ifrån? För det hör man ju också på de ställen där det finns vindkraftverk att man har från myndigheten en gräns som inte är störande. Men för de som bor där så är det störande.

- a. Jonas Sahlin: Vi börjar med andra frågan. Det finns en underlagsutredning som är helt kopplat till driftbuller. Jag uppmuntrar till att läsa den. Där står vilka parametrar som man har använt för modelleringen av driftbuller. Där beskrivs vilka bullernivåer som kan bli aktuella. Vid permanentbostäder motsvarar det nivåer motsvarande viskningar. Nivåerna som kan förväntas är alltså över bakgrundsbullret i annars tysta förhållanden. Men det är bra att titta närmare på den rapporten så tror jag att dina frågor kommer besvaras där. Den första frågan var kopplad till sedimenten. Jag har jobbat i ett antal vindkraftparker förut och standard är att man inför anläggning gör sedimentmodellering och tittar på hur sedimentet sprider sig. I det här fallet så har vi inte anläggningen preciserad. Vi vet inte vilken typ av fundament som kommer att installeras. Däremot så har vi gjort en genomgång av ett tjugotal andra modelleringar som har gjorts för andra vindkraftparker och utifrån det underlaget så har vi gjort konservativa antaganden om hur länge partiklar stannar i vattnet i olika projektområden. En lerpartikel kan stanna i vattenpelaren i flera månaders tid innan den sedimenterar. I trånga vikar, i skyddade områden där det är begränsad med vattenomsättning så kvarstår potentiellt en grumling väldigt länge. Det som händer i öppna hav är någonting helt annorlunda. Vi har stora vattendjup här ute och även om vi pratar om kanske 800 000 ton sediment som grumlas ut vid full utbyggnad av planområdet, så innebär det i planområdet, med en areal på 1200 km², en utspädning till väldigt låga halter. Det finns väl beskrivet i kapitel sex i miljörapporten. Du kan gå in och titta på de referenserna som vi har hänvisat till där och hur vi har resonerat kring det här.

7. Jag undrar hur det kommer att se ut på land, hur exploatering kommer se ut där? Det som dras upp, alla kablar och stolpar eller nedgrävt, eller hur kommer det se ut? Och sen vill jag bara påpeka när du har sagt flera gånger det här worst case scenario då tycker jag att man kan illustrera de här bilderna med to worst case scenario att det inte är molnigt eller disigt. Om det ska vara tydligt för allmänheten att se. Då tycker jag att man kan visa sådana bilder.

- a. Ralf Häggblom: Den här generalplanen tar inte ställning till om det blir byggande på land. Det är en fråga som har varit på tapeten tidigt. Kommer det överlag att dras någon kabel in till Åland från de är områdena eller kommer det att dras sjökabel till Sverige eller riket där

man avsätter den här produktionen? Den bedömningen har inte gjorts här. Det är en fråga som sedan vinnaren av auktionen, ifall de avser att ha verksamhet där de ska överföra energi till Åland som måste köra skild process för. Det kan då innebära ett behov av planläggning och sen förstås miljökonsekvensbedömning för den planen, men det är ingenting som vi har gjort i det här skedet.

- b. Jonas Sahlin: Jag kan lägga till där kopplat till fotomontagen. Jag tycker att det här är en väldigt svår fråga. Jag förstår att den oroar och jag tror att oavsett hur många fotomontage som man potentiellt skulle ta fram kommer de alltid kritiseras. Finns det inte värre förutsättningar än vad som redovisas och så vidare? Det här var en oro som kom upp under presentationen av MIP:en också. Vi har beskrivit vilka metoder som har använts för att ta fram montagen och de motsvarar generella principer som man använder för att ta fram den här typen av fotomontage. Sen är det viktigt att komma ihåg att fotomontagen inte ger hela bilden. Vi har använt fyra olika metoder för att försöka påvisa effekten på landskapsbilden. Fotomontage är en av dem. En annan är synbarhetsanalysen. Den tredje är landskapsanalysen och en fjärde är illustrationerna över hur vindkraftverk i olika höjder kan upplevas i landskapet. Det är viktigt att titta på samtliga underlag då det är den samlade bilden som vi måste försöka få en förståelse av. Jag tror att med den här helhetsbilden, om vi tittar på alla de här underlagen, så får vi en bra representativ bild av hur en framtida havsvindpark kommer upplevas visuellt. Den kommer inte vara exakt men jag tror att vi har täckt upp för eventualiteten här och att och att det här är en representativ bild vi ger i miljörapporten. Och att det här samlat är en bra bild av den förändring som kommer ske. Jag tycker att vi har tagit fram underlag som visar på vilka effekter som kommer på landskapsbilden.
- c. Tiina Holmberg: Du efterfrågar också om variation. Det finns i våra illustrationer. Det lönar sig att gå in i hela materialet och kolla att vi har olika väder förhållanden och olika avstånd. Vi har även gjort en jämförelse med andra vindkraftsparker med liknande avstånd och liknande höjd. Vi är på rätt skala och rätt metod.

8. När ni presenterade projektet nämnde ni en produktionstid på 30–40 år, vilket gav intrycket att området därefter skulle återgå till sitt nuvarande skick – men det tror inte jag. Ni kallar det en park, men jag ser det snarare som ett industriområde, och sådana områden tenderar att fortsätta utvecklas. Om området redan är exploaterat, är det då inte troligt att det kommer ytterligare utbyggnader i framtiden? Varför väljer ni att kalla det en park, när det i praktiken handlar om ett energiproduktionsområde?

- a. Tiina Holmberg: Vi kallar det vindkraftsområde och inte park. Avstånd mellanvindkraftverken behöver vara i ett visst förhållande med höjden, så att verken inte hamnar i varandras vindskugga. Att man plötsligt skulle slänga dit några 100 till kommer inte att hända i praktiken. Jag förstår oron men här är svaret på den här frågan.
- b. Jonas Sahlin: Detta är en semantisk fråga, det heter industripark också, men det betyder inte att det är vackert. Vi försöker inte ändra terminologin här. Det kanske inte är detta som vi ska diskutera framåt.

9. Jo min fundering handlar om det här med nedspolningsdjup. Ni pratar om att man ska spola ner kablar. På vilket sätt har ni och på vilket djup har ni räknat med att spola ner och varför?

- a. Jonas Sahlin: Vi har räknat med att en nedspolning kan ske eftersom det är brukligt att man gör så i vindkraftsparker. Däremot så tycker jag att man kan hoppas på att verksamhetsutvecklaren i det här området kan överväga att inte spola ner kablarna, eller att i alla fall delvis inte spola ner kablarna. Det skulle innebära mycket mindre grumling. I de modelleringar som vi har tittat på (inom ramen för miljörapporten) så brukar det vara någonstans mellan 70 och 90 % av allt sediment som totalt grumlas upp under anläggningsskedet som kommer från just nedspolning av kablarna. Man vill ha en nedspolning av kablarna som ett skydd i det fall som man ser att det finns risker med att ha de friläggande på botten. Riskerna ökar till exempel inom farledsområden eller om vindkraftområdet motsvarar ett område med starka strömmar. Kablarna ska inte ska ligga och röra sig på botten för då kan de skavas sönder. Det finns ett gäng olika metoder som man kan använda för att skydda kablarna. Vi har utgått ifrån att någon typ av skydd används eftersom miljöbedömningen utgår ifrån en försiktighetsprincip. Blir det så att man varken gräver ner dem, plogar ner dem eller spolar ner de kablarna så försvinner ju såklart all den påverkan som är kopplad till kablarna som har med sediment och grumling att göra.
- b. Följdfråga: Djupet varierar ju mycket mellan 0–15 m. Det har ju stor betydelse. Jag har följt sådana här projekt. I lösa sediment kan du gå ner 15 m och det är ju stor skillnad hur du hur det påverkar.**
- c. Jonas Sahlin: Absolut. Jag har inte sett något projekt av de som jag har jobbat med där det pratas om 15 meter nedspolningsdjup. Det tror jag vore väldigt osannolikt för det här området. Det finns i princip ingen sjötrafik i området, det går några fartyg per dag. Det finns ingen farled inom området. Det finns ingen annan näringsverksamhet. Det kostar att spola ner kablarna, är det så att man inte ser ett behov av nedspolning så kommer man försöka låta bli att göra det. Är det så att man ser behov av att skydda kablarna, så kommer man försöka göra det på något sätt och det har vi täckt upp för i vår miljöbedömning utifrån den generella princip som finns för hur verksamheter brukar bedrivas. Är det så att man skulle komma fram till i den projektspecifika MKB:n att det är 15 meters nedgrävningsdjup som gäller för 1 200 km internkabelnät då skulle jag bli extremt förvånad. Det är inte troligt helt enkelt. Vi måste göra en avgränsning i vår miljöbedömning utifrån vad som är troligt. Jag tror det är troligt att man kommer överväga om man överhuvudtaget behöver spola ner kablarna inom området Sunnanvind. Jag tror vi kan anta att särskilt exportkablar eller eventuella gasrör som utgår från vindkraftsparken behöver skyddas. De är ännu mer guld värda eftersom de tryggar energiöverföringen för hela parken. Internkabelnätet loopar man ofta så att man har dubbelt och är det så att någon går sönder så kan man fortsätta produktionen i alla fall på ett annat sätt, så den är inte lika ömtålig. Men det kostar enormt mycket att reparera sina kablar också, så man måste se till att man projekterar intern och exportkabelnätet på ett smart sätt så att de håller och då kan vi inte utgå ifrån att inte kommer ske någon nedspolning.

- 10. Jag ska komma med ett snabbt påstående, men sen har jag en fråga också. Jag har bekanta mig snabbt med planbeskrivningen där man listar sakägare och intresseorganisationer. Där hittar jag ur ett seglarperspektiv Mariehamns seglarförening och Åländska segelsällskapen. Man har ju lyckats med bragden och glömma bort Eckerö båtklubb, Färgsundets seglarförening, Segling och båtsport i Finland som representerar 310 medlemsföreningar och 40 klassförbund. Jag utgår från att det är på flera områden man är gjort de här missarna. Det tycker jag är ganska dåligt i och med att de två förstnämnda är ju verksamma på det här området. Min egentliga fråga är, hur har man beaktat SMHIs forskningsrapport gällande hur Östersjön påverkas av storskalig havsbaserade vindindustri?**
- Ralf Häggblom: De som har fått ett direktutskick till sig är sådana som i samband med MIP:en identifierades. Det här har ju officiellt annonserats så att alla som är intresserade har full möjlighet att lämna in sina synpunkter. Vi har tagit SMHI:s rapport i beaktande.
 - Jonas Sahlin: Om du läser kapitel 6 kan du se att vi hanterat SMHI:s rapport där. Har du läst den rapporten? När de gjorde reklam för rapporten så sa verkade det som om man kunde påvisa stora effekter på strömmar. Men läser man rapporten så är det ju inte riktigt det resultaten kommer fram till, utan det är ju först via en kumulativ utbyggnad av ett väldigt stort havsområde som vi kan se vissa effekter på strömmar. Det är framför allt då ytströmmar som kan påverkas på läsidan av vindkraftparker. Men vad är konsekvenserna av denna potentiella effekt? De är ganska begränsade enligt resultatet från rapporten. Och även utifrån annan forskning som har gjorts inom det området. Vi får se om det kommer flera (relaterade) rapporter. Men vi har absolut tagit hänsyn till SMHIs rapport inom miljöbedömningen.
- 11. I presentationen nämndes inget om sjöfarten, men i det bifogade kompendiet står det att man hänvisar sjöfarten söder om området, alltså in mot land. Vilken risk- och konsekvensbedömning har gjorts kring detta? Du nämnde också att det bara är två fartyg om dagen, men Nystad är Finlands största hamn av export av fordon med över 400 fartyg per år. Efter 35 år i sjöfartsbranschen uppfattar jag inte det som en liten mängd. Hur har man kommit fram till bedömningen att sjöfarten är så begränsad?**
- Jonas Sahlin: Ja, jag gick lite snabbt förbi där i presentationen kopplat till sjöfart på grund av tidsbrist. Det finns en sjöfartsutredning som är bilagd till miljörapporten där du kan titta lite närmare. Vi har analyserat AIS-data, mycket specifikt fram och tillbaka från Nystad hamn och genom planområdet. Det är runt mellan sex och tio fartyg totalt som passerar genom planområdet per dag ungefär. Alla går inte till Nystad av dem. I utredningen så kan du se att vi föreslår att fartyg med djupgående på mindre än 10 m, som nu då går genom planområdet, ska kunna gå på södra sidan om planområdet. Fartyg med djupgående över 10 m kommer behöva gå norr om. För dessa så blir det ju en liten konsekvens för de får ju en omväg då. Den delen av trafiken till Nystad som idag går igenom planområdet med ett djupgående på mindre än 10 m är ganska få faktiskt.
 - Följdfråga: Det var ju inte riktigt svar på min fråga. Jag frågade vilken riskanalys har gjorts? Även fartyg med ett uppgående på mindre än 10 m går på grund och har olja**

och kemikalier. Den 11 maj angjorde ett kemikaliefartyg till Nystad. Den 16 maj ett annat. Så det är ju en väsentlig volym med farligt gods som ni här ger ett förslag och vill knuffa närmare land. Det oroar oss som bor där.

- c. Jonas Sahlin: Det finns ingen officiell farled i området idag utan det går ju fartyg lite tvärs igenom området, men i ett väldigt begränsat antal. Sätt ur ett regionalt perspektiv så är det väldigt lite fartyg som går genom planområdet och det finns ingen anledning till att de här fartygen, om de tycker att det går bra, inte kan gå nära land även idag. Vi har inte gjort en regelrätt riskanalys för fartyg av en viss storlek, hur de kommer röra sig, utan det är (enligt gällande sjötrafikregler) upp till varje kapten att bestämma hur fartyget ska navigeras. Så är det idag och kommer vara så sen också, med restriktioner förmodligen kring att man inte kan gå igenom planområdet.

12. Jag representerar ikväll föreningen Archipelago Pares som är Norra Ålands största viltvårdsförening och vill tacka för en bra prestation. Det gör det för vår lokala förening lättare att prioritera vad som kan lämnas i yttranden. Jag vill också nämna att det här materialet som presenteras ikväll har varit efterlängtat eftersom det hjälper till för en mer faktabaserad diskussion, men också att beslut kan tas utifrån det. Min fråga gäller fåglar och jag noterar positivt att det finns förslag om planbestämmelser med miljöskyddande syfte. Har ni i arbetet också övervägt att lägga till krav på specifika fågelinventeringar och då särskilt för fåglar som har svag bevarandestatus?

- a. Jonas Sahlin: Inte så som det ser ut i nuläget, men diskussionerna har definitivt funnits där. Vi har gjort överväganden utifrån vilka arter som finns här ute utifrån de osäkerheter som finns och så har vi försökt hitta den mest rimliga avvägningen och se på vilka behov som finns. Det är den planbestämmelsen vi har landat i. Sen så tror vi att det kommer behövas både inventeringar inför byggskedet och efter uppföljning. Den största osäkerheten (i nuvarande kunskapsunderlag) är just för övervintrande fåglar. Problemet är att inventering av övervintrade fåglar görs normalt via flygstudier och det är inte en flyginventering eller till och med 20 under ett år som visar precis var de här fåglarna finns då de använder sig av så otroligt stora områden. Då är det istället hur man ska hantera det här. Ett alternativ till att försöka avgöra om fåglarna finns där eller inte, är att utgå från att de finns och istället bedöma påverkan art för art – hur påverkas varje fågelart av det planerade vindkraftsområdet? Behövs det några särskilda åtgärder och så vidare? Jag tror att det är det angreppssättet som man ska ha. Av de fåglarna som då finns här så pratar vi till exempel om alkor för vilka det finns en lite större osäkerhet kring var de befinner sig under vintern. Enligt studier är dock risken för kollisioner med vindkraftverk för dessa arter generellt låg. Däremot finns en risk för en beteendepåverkan, alltså att en del av fåglarna flyttas ut från sitt födosökningsområde. Och vad innebär det här konsekvensmässigt för alkorna då till exempel? Jo, ibland kanske det inte gör så stor skillnad, i vissa fall så ser man att de inte ens minskar i densitet inom parkerna. I de fall vi har stora avstånd mellan vindkraftverken (som Sunnanvind) så är också beteendepåverkan mindre. För Sunnanvind har vi då höjt lägsta nivån av rotorbladspetsen över havet, vilket vi tror kommer minska beteendepåverkan

ytterligare hos alkorna. Vad gäller specifika inventeringar för övervintrande och födosökande fåglar så har vi inte landat i ett behov av att utföra utredningar för att avgöra om området är byggbart eller inte. Att uppföljningar kommer ske efter att parkerna byggs upp och innan det byggs upp inom de här områdena, det tror jag dock att det är självklart.

13. Har ni gjort någon beräkning på hur mycket sediment som skulle muddras upp? Från Ilmatars planer för Vågskär så nämnde de att det blev en miljon kubikmeter och det var ett område som är ungefär hälften så stort som det här.

- a. Jonas Sahlin: Vi har inte gjort en samlad bedömning av hur många ton sediment som kan komma att grumlas upp, men jag tycker inte att en miljon låter orimligt utifrån de andra modelleringsstudier som jag har sett. Då antar jag att Ilmatar har räknat med att de ska spola ner sina kablar så det är nog största mängden som kommer därifrån. Det är ungefär samma mängd som vi har sett för vindkraftparken Kattegatt syd. Jag tror att vi landade i åttahundrafemtio tusen ton där. Vi analyserade väldigt noga i det fallet, och det har det gjorts i andra parker också där jag inte varit med, varaktighet av grumlingen, hur mycket sedimentpålagring det blir och så vidare. Vi har väldigt bra siffror från andra parker. Vi är väldigt trygga med att själva grumlingen i sig kommer vara kortvarig och lokal i de här stora vattenvolymer. Vi kan vara ganska säkra på att det kommer att ske en sedimentpålagring om det är så att man spolar ner kablarna som kanske kan uppgå till en halv meter som mest i precis närhet till kablarna och som sedan avtar ganska snabbt inom 1 km. Efter 1 km brukar vi landa som mest i någon centimeter i sedimentpålagring. Grumlingen känns ofta jobbig från början, men analyserar man vidare så kommer man fram till att den är väldigt kortvarig i de här stora volymer vatten. Det är enorma stora volymer vatten och vi har också naturliga bakgrundshalter som ofta överstiger de grumlingshalterna som vi kan förvänta oss.

14. Hur beroende är det vad enskilda kommuner sedan bestämmer? Om en kommun har en åsikt att man inte ser fördelar med det här och tackar nej. Hur påverkar de själva projektet? Kräver det här att alla ska vara samstämmiga med enligt förslaget i generalplanen och om det kommer ett nej så hur påverkar det här projektet?

- a. Tiina Holmberg: Området är ofantligt enormt, om någon backar ur har vi fortfarande ett stort område.
- b. Ralf Häggblom: Ur en potential och en intressesynpunkt så är det ju klart att ett stort sammanhängande område är intressantare för aktörer att börja arbeta med för att i slutändan så får man då industriella fördelar att man får mindre avstånd man får kostnadsinbesparingar. Men sen vet man ju inte. Det kan ju hända att det blir ett naturligt bortfall över stora delar av området för att botten inte är lämpligt eller något annat. Eller att det finns musselbankar som gör att utformningen blir annorlunda, men det vet vi inte ännu idag.

15. Det här fotomontaget har fått kritik på vartenda möte som jag har varit på och med all rätt naturligtvis. Jag tänkte bara komma med ett tips för de som vill se och skaffa sig en bild av hur det här kommer se ut. Varje morgon när jag åker till jobbet, när man åker på vägen vid Batteriberget i Hammarland, så ser man rotorbladen från Långnabba väldigt tydligt när de

snurrar även fast växelhusen är under skogen. Man lär kunna kolla från vattentornet också till Långnabba och då pratar vi om drygt 2 km dit och då ska man ha i åtanke att de är ungefär hälften så höga som de här kommer vara.

Du nämnde under din presentation här att man till och med kunde få en positiv miljöeffekt eftersom man skulle bli av med pelagisk trålning som ställer till med stora skador på bottenområdena, hur ställer den till skador på bottenområdena?

- a. Jonas Sahlin: Pelagiska trålare har trålbord som släpar ofta släpar i botten, särskilt när de svänger. Det kan vi se från undersökningar då vi har varit ute och videofilmade och i princip ser stora spår på botten. Det skapar ganska tydliga trålsår. Den positiva effekten är dock framför allt kopplad till det minskade fisketrycket. Strömmingen är pelagisk eller semi pelagisk. Med mindre strömmingsfiske så får vi mer strömming i området och då medför detta positiva effekter på resten av ekosystemet också. Det kan nämnas också att de mest känsliga bottenhabitaten här som jag bedömer det är blåmusselhabitatet. De ligger i södra delen av planområdet och där ser vi inte att det sker något pelagisk trålning så där sker inga fysiska skador på habitatet som är kopplade till trålning.

16. När kommer vi att kunna diskutera ekonomi och har ni överhuvudtaget följt det som händer i omvärlden? Bara för en vecka sedan har Stoltenberg, som är finansminister nu i Norge, konstaterat att prognoserna för grön växt och havsbaserad vindkraft har varit alltför optimistiska. Han jämförde det med i IT-bubblan från början av tvåtusen-talet. Det är hans uttalande är baserat på att en stor aktör i Norge, Aker, att deras huvudägare och styrelseordförande själva bara för en vecka sedan sa till sina aktieägare att han känner sig verkligen dum för att ha trott på den här havsbaserade vindkraften. Hur mycket följer ni realiteterna i omvärlden när ni planerar det här?

- a. Ralf Häggblom: Vi följer förstås med marknaden. Marknaden kommer att bedöma i vilken mån det sen blir en utveckling av det här områdena och det är det som den här auktionsprocessen kommer att säkerställa. Jag antar att du menar när allmänheten ska diskutera ekonomin? Landskapsregeringen har stämt möten med de berörda kommunerna i början på juni för att diskutera ekonomiska frågor. Sen efter den processen kommer det säkert att finnas mera underlag för en bredare publik. I den här förberedande fasen har vi förstås jobbat mera med att möjliggöra exempel och se att vad är det som är värdehöjande i processen. Sen ser man nu på hur fördelas den potentiella kakan.

17. I den icke tekniska sammanfattningen om fåglar nämns inte ett ord om silltrutar. Varför finns den inte med?

- a. Jonas Sahlin: Den nämns i miljörapporten. Fåglar är ett väldigt långt kapitel i miljörapporten och det är två långa underlagsutredningar som stöttar den också. Den icke tekniska sammanfattningen blev ganska kort för att få plats med allt. Det är ett för litet dokument för att kunna nämna alla arter.